

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ ҲӘМ ОРТА АРНАЎЛЫ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ МИНИСТРЛИГИ**

**БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК
УНИВЕРСИТЕТИ ЖАНЫНДАҒЫ ПЕДАГОГ КАДРЛАРДЫ ҚАЙТА
ТАЯРЛАЎ ҲӘМ ОЛАРДЫҢ ҚӘНИГЕЛИГИН ЖЕТИЛИСТИРИЎ
АЙМАҚЛЫҚ ОРАЙЫ**

“Тастыйықайман”

Аймақлық орай директори

К.Убайдуллаев

“ _____ ” _____ 2015 жыл

ФИЛОСОФИЯ ПӘНИНИҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ТӘМИЙИНЛЕНИЎИ

ОҚЫЎ-МЕТОДИКАЛЫҚ КОМПЛЕКСИ

ТАЯРЛАҒАН:

А. БЕРДИМУРАТОВА

НӨКИС-2015

МАЗМУНЫ

ИСШИ ОҚЫҰ БАҒДАРЛАМАСЫ.....	3
ЛЕКЦИЯ ТЕКСТЛЕРИ	12
1-тема: Философия пәнінен лекцияны оқыу хәм дидактикалық тәмийнлеу.....	12
2-тема: Әмелий (семинар) сабақларды таярлау хәм дидактикалық тәмийнлеу.....	25
ТЕСТ МАТЕРИАЛЛАРЫ	27

ИСШИ ОҚЫҰ БАҒДАРЛАМАСЫ

Кирисиў

Кадрлар таярлаўдың миллий бағдарламасының тийкарғы принциплериниң бири болып еркин пикирлеўши, билимдан, ең жоқары әдеп-икрамлылық, моральлық қәсийетлерге, жоқары мәнаўий, ақылый ҳәм илимий потенциалға ийе болған кәмил инсанды қәлиплестириў ҳәм тәрбиялаў болып табылады.

Олар тийкарынан студентлердиң илимий потенциалын, дәретиўшилиқ басламалар ҳәм руўхый мүтәжликлерин, эстетикалық принциплерди раўажландырыўға бағдарланған болып табылып, олардың актив позициясын, белгили установкакарын, патриотизм сезимлерин ҳәм келешекте ийелейтуғын кәнигелине болған сүйспеншиликти тәрбиялаўға бағдарлайды.

Кадрларды таярлаўдың миллий бағдарламасының әҳмийетли роли болып, тийкарғы мақсети – студентлердиң келешекте ийелейтуғын кәсибин меңгерип алыў ушын, студентлердиң билимине, ақылый кәбилетлерине қарай, жеке көнликпелерин есапқа алған ҳалда, максимум дәрежеде қолайлықлар, шарт-шараятлар жаратып бериў.

Тийкарғы роль оқытыўдың ҳәзирги заман интерактив методларына арналған болып есапланып, олар тийкарынан студентлердиң билим ийелеўи менен бирге олардың искерлигине, яғный студентлердиң методологиялық таярлығына қаратылған.

Студентлердиң тийкарғы компетенцияларын қәлиплестириў ҳәм раўажландырыўдың усылы болып «Философияны оқытыў методикасы» оқыў дисциплинасы есапланады.

«Философияны оқытыў методикасы» пәни улыўма профессиональлық дисциплиналар қатарына киритилген болып, жоқарыда атап өтилгениндей, «Философия» кәнигелигинде тәлим алып атырған студентлерге арналған болып табылады.

Усынылып атырған дисциплина тийкарынан келешекте философия

бойынша кәнигелерди таярлауда жақсы теориялық база есапланады, жоқары оқыу орынларында, факультетте хәм кафедрада оқыу-методикалық жұмыстарды мақсетке мууапық халда шөлкемлестириуге бағдарланған болып, тийкарынан студентлерде ақылы мийнет мәдениятына үйретиу, үзликсиз тәлимге болған мүтәжликти қанаатландыруу болып есапланады.

« Философия пәниниң дидактикалық тәмийинлениуи » пәнин оқытыудың мақсети хәм ұазыйпалары:

«Философияны оқытуу методикасы» пәнин оқытыудың мақсети бул тыңлаушыларға философиядан лекцияларды оқыу, семинар сабақларын өтиу, олардың өз бетинше философиялық практика хәм илимий дәретиушлик пенен шуғылланыулары ушын терең билим бериу хәм олардан пайдаланыу мәдениятын рауажландыруудан ибарат болады.

Жоқары оқыу орнындағы оқыу процессиниң тийкарғы формалары хаққында түсиник бериу. Студентлердиң философия пәнин оқытууда теориялық принциплер хәм методикалық көнликпелери менен таныстыруу болып есапланады.

«Философияны оқытуу методикасы» пәнин оқытыудың ұазыйпалары:

- жоқары оқыу орынларында философияны оқытуудың тийкарғы методикалық өзгешеликлерин үйрениу;
- философиядан лекцияны оқыу методикасын жетилистириу;
- философиядан әмелий сабақларды өтиу методикасын жетилистириу;
- философия курсы бойынша студентлерге басқа да оқыу процессиниң методикалық формалары хаққында түсиникти бериу (консультациялар, өз бетинше жұмыстар, әдебий дереклер менен жұмыс алып барыу, семинар сабақалырында баянат жасау, философия пәни бойынша экзамен ямаса зачет хаққында улыума түсиниклер бериу);
- тыңлаушылар тәрәпинен исленген методикалық разработкалар тийкарында лекцияны оқыудың хәм семинар сабақларды өтиуде методикалық

көнликпелерин раўажландырыў;

- интерактив методларда оқытыўдың абзаллықларын түсиндириў;

- жаңа педагогикалық технологиялардың түрли формаларын салыстырмалы түрде анализлеў;

- педагогикалық технологияларды кәнигелик практикада қоллаўды әмелге асырыў хәм студентлердің өз бетинше искерлиги ушын әмелий усыныслар ислеп шығыўдан ибарат

Пән бойынша тыңлаўшының кәнигелигине қойылатуғын талаплар:

- философияны оқытыўда методикалық өзгешеликлердің мазмунын билиў;

- лекция ямаса семинар сабақлардың исленбесин ислеп шығыўды үйрениў;

- методикалық исленбелер тийкарында лекция хәм семинар сабақларды өтиў көнликпесине ийе болыў.

Оқыў режесиндеги басқа пәнлер менен байланысы

Бул пән биринши нәўбетте педагогика, психология пәнлери менен байланыслы болып, алдынғы педагогикалық технологияларды қолланыў көнликпелерин ийелеў хәм инсан психологиясы, әсиресе жаслар психологиясының өзине тәнликлери менен таныс болыўды талап етеди. Сондай-ақ, бул пән социология, тарийх хәм басқа да социаллық-гуманитар пәнлер менен де байланыслы болып, тыңлаўшы бул пәнлердеги соңғы жаңалықлар менен байланыслы мағлыўматларға ийе болыўын талап етеди.

Пәнди оқытыўда пайдаланылатуғын заманагой информациялық хәм педагогикалық технологиялар

Оқыў процесси менен байланыслы болған билим бериў сапасын

белгилеуши ҥалатлар төмендегилер: жоқары илмий-педагогикалық дәрежеде сабақ өтиу, проблемалы лекциялар оқыу, сабақларды сорау-жууап көринисинде қызықлы етип шөлкемлестириу, алдыңғы педагогикалық технологиялар хэм мультимедиалық кураллардан пайдаланыу, тыңлаушыларды қызықтыратуғын, ойландыратуғын проблемаларды студентлерге усыныу, талапшаңлық, тыңлаушылар менен индивидуал ислесиу, еркин пикир-алысыуға, илимий излениуге тартыу.

«Философияны оқытыу методикасы» курсың режелестириуде төмендеги тийкарғы концептуал қатнастардан пайдаланылады:

Шахса бағдарланған қатнас. Бул қатнас билим бериу процесси қатнасыушыларының барлығының рауажланыуын талап етеди. Бул болса билим бериуди режелестириуде² билим алыушы шахсты емес, биринши нәубетте, келешектеги канигелик искерлиги менен байланыслы болған оқыу мақсетлеринен келип шыққан ҳалда қатнас жасауды талап етеди.

Системалы қатнас. Билим бериу технологиясы системаның төмендеги белгилерин өзинде жәмлеген болыуы тийис: процесстиң избе-излиги, оның барлық элементлериниң өз-ара байланыслылығы, бир пүтинлиги.

Искерликке бағдарланған қатнас. Шахстың өз қанигелигинде қолланыуы мүмкин болған қасийетлерди қалиплестириуге, билим алыушының искерлигин активлестириу хэм интенсивлестириуге. Оқыу процессинде студенттиң барлық қәбилети хэм имканиятлары хэм дөретиушилигин ашыуға бағдарланған билим бериуди аңлатады.

Диалоглы қатнас. Бул қатнас оқыу мүнәсебетлерин жаратыу зәрүрлигин билдиреди. Оның нәтийжесинде шахстың өз-өзин активлестириу хэм өзин көрсете алыу сыяқлы дөретиушилик қәбилети күшейтиледи.

Бирге-ислесиуге тийкарланған билим бериуди шөлкемлестириу. Демократиялық, теңлик, билим бериуши хэм билим алыушы искерлиги мазмунын қәлиплестириуде хэм ерисилген нәтийжелерди баҳалауда биргеликте ислесиуди ислесиуди шөлкемлестириуге итибарды каратыу зәрүрлигин билдиреди.

Проблемалы билим бериў. Билим бериў процессинде пән бойынша проблемалық характердеги темаларды бериў арқалы билим алыўшының активлигин күшейтиў усылларынан бири. Бунда билимнің қарама-қарсылықлы характери хам оны шешиў усыллары, диалектикалық пикирлеўди қәлиплестириў хәм раўажландырыўға дыққат каратылады.

Хабарды усыныўдың заманагөй қураллары хам усылларынан пайдаланыў – жаңа компьютер хәм хабар техноогияларын оқытыў процессине қолланыў.

Оқытыўдың усыллары хәм техникасы. Лекция (кирисиў, тематикалық,визуализация), т- схема, синквейн, семинар-конференция, ойынлық метод, проектлер методы, дискуссия, китап пенен ислесиў, шынығыўлар шешиў, плакатлы презентация.

Оқытыўды шөлкемлестириў формалары – фронтал, индивидуал, коллектив.

Оқытыў қураллары: оқытыўдың дәстүрий формалары (сабақлық, лекция тексти), тарқатпа материаллар, шынығыўлар.

Кери байланыс усыллары хәм қураллары: бақлаў, билц-сораўлар, аралық, шегаралық хәм жуўмақлаўшы қадағалаў нәтийжелерин анализи тийкарында оқытыя диагностикасы.

Басқарыў усыллары хәм қураллары:оқыў сабағының басқышларын белгилеп бериўши технологиялық карта көринисинде оқыў сабақларын режелестириў, қойылған мақсетке ерисиўде оқытыўшы хәм тыңлаўшының биргеликте хәрекети, аудиториядан тысқары өз-бетинше ислерди қадағалаў.

Мониторинг ва бахалаў: оқыў сабағында хәм пүткил курс даўамында оқытыў нәтийжелерин режели түрде аралық қадағалаў хәм шегаралық қадағалаў түринде тексерилип барылады. Курс ақырында аўызеки қадағалаў формасында жуўмақлаўшы қадағалаў өткериледи.

**«Философия пәнінің дидактикалық тәмейнленіуі » пәнінен темалар
хәм саатлар бойынша бөлистрилиуі:**

т/н	Тема атлары	Жәми саат	Лекция	Әмелий сабақлар	Өз бетинше	Көшпели сабақ
12	Философия пәнінен лекцияны оқыу хәм дидактикалық тәмейнлеу	4	2	2		
13	Актив оқыту методынан пайдаланылған оқыу сабағы	2			2	
14	Әмелий (семинар) сабақларды таярлау хәм дидактикалық тәмейнлеу	2		2		
15	Пәнлер бойынша әдебиятларды үйрениу хәм анализлеу, қосымша әдебиятлар үстинде ислеу хәмде оларды үйрениу	2				2
	Жәми	10	2	4	2	2

Тийкарғы бөлім: Пәннің методикалық тәрептен ізбе излиги

Лекция сабақтары

Философия пәнінен лекцияны таярлау хәм оқыу методикасы

Лекция оқыу процессиниң тийкарғы формасы сыпатында. Лекцияның эвристикалық хәм тәрбиялық мазмуны. Лекцияны таярлауда тийкарғы басқышлары хәм олардың мазмуны. Лекцияның логикасы хәм структурасы. Лекцияның түрлери хәм олардың өзгешелиги

Қолланылатуғын тәлим технологиялары: тематикалық лекция, лекция визуализация, кластер усылы.

Әдебиятлар: Т1,Т2,Т3,Т4,Т5,Т6,Т7,Т8, Қ1-17

Әмелий сабақлардың усыныс етилетуғын атамалары

Философия пәнінен лекцияны таярлау хәм оқыу методикасы. Лекция оқыу процессиниң тийкарғы формасы сыпатында. Лекцияның эвристикалық хәм тәрбиялық мазмуны. Лекцияны таярлауда тийкарғы басқышлары хәм олардың мазмуны. Лекцияның логикасы хәм структурасы. Лекцияның түрлери хәм олардың өзгешелиги

Қолланылатуғын тәлим технологиялары: кластер, киши группаларда ислеу, инсерт, сорау-жууап усылы

Әдебиятлар:Т 1,Т2,Т3,Т4,Т5,Т6,Т7,Т8, Қ1-17

Әмелий (семинар) сабақларды таярлау хәм өтиу методикасы. Әмелий (семинар) сабақларының оқыу процессиндеги орны хәм роли. Семинарды өтиуге методикалық таярлық. Семинар сабақлардың формалары: (кеңейтирилген диалог, хабарландырыулар, докладлар, реферат, теориялық конференциялар, қадағалау, жазба жұмыслары). Семинар сабақларының рецептивлик, репродуктивлик хәм продуктивлик бөлімлери

Қолланылатуғын тәлим технологиялары: БББ, киши группаларда ислеў, еркин хат, сораў-жуўап усылы

Әдебиятлар:Т 1,Т2,Т3,Т4,Т5,Т6,Т7,Т8, Қ1-17

Өз бетинше ислеўге берилген сабақлар түри хәм мазмуны

№	Өз бетинше ислеўге сабақлар темалары	Берилген тапсырмалар	Орын муддети	Көлеми (саат)
1	Актив оқытыў методдын пайдаланылған оқыў сабағы	Хәр бир тыңлаўшы философиядан бир лекция хәм семинар сабағын өтиў бойынша технологиялық карта хәм тарқатпа материалларды ислеп шығады хәм презентациялайды		2
		Жәми		4

Бағдарламаның информатион методикалық тәмийнлениўи

Бул пәнди оқытыў процессинде тәлимнин заманагөй методлары, педагогикалық хәм хабар коммуникация технологияларынан пайдаланыў нәзерде тутылған.

Жоқарыда көрсетилген лекция, әмелий сабақларды өткенде компьютер, видеопроектор хәм экраннан, кадаскоптан, сызылмалардан пайдаланылады.

УСЫНЫС ЕТИЛГЕН ӘДЕБИЯТЛАР ДИЗИМИ

1. Тийкарғы әдебиятлар:

- 1.Каримов И. Асарлар. 1-14-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 1996-2007
- 2.Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. –Т.: Маънавият, 2008
- 3.Қўшоқов Ш. Фалсафани ўқитиш методикаси. –Самарқанд.: Университет, 2006
- 4.Қахҳорова Ш. Б. Фалсафани ўқитиш методикаси. Т. Университет. 2006.
- 5.Ахметов Н.К., Хайдарова Ж.С. Игра как процесс обучения. А-А,1985
- 6.Қахҳорова Ш. Фалсафага кириш. –Т.: Университет, 2005.
- 7.Балаев А.А. Активные методы обучения. М.,1986
- 8.Басова Н.В. Педагогика и практическая психология. Ростов на Дону, 2000.

2. Қосымша адабиятлар:

1. Борисова Н.В., Соловьева А.А. Игра в обучении лекторов. М., «Знание», 1990
2. Брушлинский А.Б. Психология мышления и проблемное обучение. М., 1983
3. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. М., «Высшая школа», 1991
4. Вербицкий А.А. Человек в контексте речи: формы и методы активного обучения. //Лекторское мастерство №11, 1990 /М., «Знание»
5. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М., «Педагогика», 1991
6. Фалсафа қомусий луғат. / Қ.Назаров таҳрири остида. –Т.: ЎФМЖ, 2005
7. Ғарб фалсафаси. / Қ.Назаров таҳрири остида. –Т.: ЎФМЖ, 2004
8. Шарқ фалсафаси. / Н.Иброҳимов таҳрири остида. –Т.: Шарқ, 2006
9. Фалсафа. Қисқа изохли луғат. Абдуллаева М. таҳрири остида. –Т.: Шарқ, 2004.
10. Зотов И.В.Бытие и сущее. –М.: Современные тетради, 2005.
11. Аршинов В.И. Синергетика как феномен постклассической науки. М. 1999.
12. Ахмедова М. Основы философии. -Т.: Узбекистан, 1998. -340 с.
13. Спиркин В. Бытие // Философия. Учебник. –М.: Канон, 2001. -500 с.
14. Философский энциклопедический словарь / под ред. Л.Ф.Ильичева. -М.: Сов. энциклопедия, 1983.
15. История философии. Энциклопедия. Интерпрессервис. –Минск.: Книжный Дом, 2002
16. Глобалистика. Международный энциклопедический словарь. / Под ред. Мазур И.И., Чумаков А.Н. –Москва-Санкт-Петербург-Нью-Йорк, ЕЛИМА, ПИТЕР, 2006.
17. Ахмедова М., Йўлдошев С., Шоматов О. Ҳинд фалсафаси. –Т.: 2006

3. Интернет материаллары:

- 1) <http://www.mgimo.ru/fileserver/>
- 2) <http://www.ssu.runnet.ru/...>
- 3) http://www.philol.msu.ru/~rlc2001/ru/sch_14.htm
- 4) <http://www.philosophy.pu>
- 5) <http://anthropology.ru/ru...>
- 6) <http://www.usu.ru/inform/>
- 7) <http://www.tsu.ru/Webdesi...>

ЛЕКЦИЯ ТЕКСТЛЕРИ

1-тема: Философия пәнінен лекцияны оқыу хәм дидактикалық тәмийнлеу

ЖОБА:

1. ЛЕКЦИЯ ОҚЫУ ПРОЦЕССИНИҢ ТИЙКАРҒЫ ФОРМАСЫ СЫПАТЫНДА
2. ЛЕКЦИЯНЫҢ ЭВРИСТИКАЛЫҚ ХӘМ ТӘРБИЯЛЫҚ МАЗМУНЫ
3. ЛЕКЦИЯНЫ ТАЯРЛАУДА ТИЙКАРҒЫ БАСҚЫШЛАРЫ ХӘМ ОЛАРДЫҢ МАЗМУНЫ
4. ЛЕКЦИЯНЫҢ ЛОГИКАСЫ ХӘМ СТРУКТУРАСЫ

Таяныш сөзлер: *бинарлық лекция, лекция презентация, проблемалық лекция, технологиялық карта, модуль*

ЛЕКЦИЯ ОҚЫУ ПРОЦЕССИНИҢ ТИЙКАРҒЫ ФОРМАСЫ СЫПАТЫНДА

Лекция сөзи латын сөзи «lectio» - оқыйман дегенди аңлатады. Информацияны еситтириу яғный трансляция етиу хәм оқытыу методы сыпатында бирден, бирдей уақытта бир неше аймақта шама менен б.э.ш. биринши мың жыллықтың орталарында философияның пайда болыуы менен пайда болды. Элладада ең биринши план бойынша философиядан лекция сабақлары софистлер тәрәпинен алып барылды, оннан кейин Платонның Академиясы, Аристотельдиң Ликейинде дискуссия хәм философиялық проблемалардың биргеликте талқылауы менен барабар пайдаланылды хәм сол атап өтилген оқыу орынларында тарқалды. Хиндистан философиясы тарийхында лекция буддийстлик монастырлердиң пайда болыуы менен бирге, оқытыушының билимин оқыушыға оқытыушылар санының кем болғанлығы хәм оқыушылар санының көп болғанлығы нәтийжесинде пайда болды. Хиндистанның атаклы лекторлары Васубандху, Сангхабхадра, Прашастапада хәм басқалар болып табылды. Шама менен сол уақытта Қытайда лекцияны оқыу методы пайда болып, кең философиялық

оқытыўдың тәрәпдарлары сыпатында грек софистикасына уқсас болған мин-цзя, ямаса бянчже мектеби пайда болды. Орта әсирлер Европада лекция кеңнен тарқалып, ол диспутлар менен барабар тыңлаўшыларға билимлерди жеткерий бойынша тийкарғы рольди атқарды. Сол ўақытта китаплар шенде шен табылып, олар ноёб есапланып, монастырларда хәм ири университетлерде бар болған. Ислам оккупациясы дәўиринде Кордовада жайласқан китапханада китаплардың саны, христианлардың қол астында болған барлық европалық китапханаларға салыстырғанда көп болған екен. Ең дәслеп лекция китаплар тексти ямаса китаптың дәптерге көширип жазылған текстлери сыпатында публика алдында оқылған, оннан кейин ядқа алып оқыў лекция деп аталған. Кейиншелли лекция өзиниң айырым позициясын оқытыўдың басқа формаларына, яғный информацияның көбейип барыў дәрежесиниң қолайласыўы менен кеңнен тарқалып атырған диспутқа, кейин семинарлар, рефератлар, өз бетинше жумысларға х.т.б. орын берди. Бирақ иа лекция оқытыў формаларының арасында, жоқары хәм орта оқыў орнында, әсиресе жаңа информацияны үйрениўде тийкарғы рольди атқарады.

Лекция – бул оқыў материалының логикалық избе-изли, системалы терең хәм анық баян етилиўи. Оқыў процессинде хәзирги лекцияның әхмийетлилиги тема бойынша барлық информацияны жеткерип бериў емес, ал курстың фундаментальлық проблемаларын үйренип алыўда жәрдем бериў, илимий билиўдиң методларын менгерип алыў, илимий пикирлердиң жаңа жетискенликлериниң усыныў болып табылады. Оқыў процессинде лекция методологиялық, шөлкемлестрийшлик хәм информациялық функцияларын атқарады. Айырым ўақытларда болса, яғный таза курслар бойынша оқыўлық, оқыў қолланбалар жоқ болған ўақытта лекция информацияның тийкарғы дереги болып есапланады. Лекция билимниң конкрет областында түсиник аппаратын ашып береп, оның проблемаларын, предмет ҳаққында бир пүтин түсиниклер, басқа дисциплиналар менен байланысын көрсетип береди. Оқыў процессинде оқыў сабақларының барлық басқа формалары – семинарлар, лабораториялық жумыслар, курс хәм питкерий кәнигелик проектлер, оқыў

практика, консультациялар, зачет хәм экзаменлер – лекция менен тиккелей байланыслы болып, фундаментальлық түсиниклерге хәм жуўмақларға тийкарланады.

Лекцияның:

- Сабақтың барысын лектор толық планластырады хәм қадағалайды.
- Үлкен аудиторияны өз ишине қамтып алыў мүмкиншилиги бар.
- Бир оқыўшыға кем финанслық шығымлар.

Лекцияның кемшиликлери:

- Лектордың сапалы билим жеткерип бериўиндеги шеберлигине жоқары талаптар.

- Лектордың монологи хәм оқыўшылардың төмен тартылыўы (қатнасыўы) хәм оқыўшылардың кем төмен активлиги, айырым ўақытлары – материалды өзлестириўи төмен дәрежеде.

Лекцияның төмендеги түрлерин айтып өтсек болады:

Кириc лекция оқыў предмети бойынша ең биринши бир пүтин мағлыўматты береді хәм студентти жұмыс барысында усы курс бойынша бағдарлайды. Лектор студентлерди курстың мақсети, ўазыйпалары, оның роли хәм дисциплиналар системасында тутқан орны хәм келешекте кәнигени таярлаўдағы орны менен таныстырады. Курсқа қысқа шолыў жасалады, илим хәм әмелияттың раўажланыў дәўирлери, усы сферадағы жетискенликлери, атақлы илимпазлардың атлары, изертлеўлердиң перспектив бағдарлары баян етиледі. Бул лекцияда курс шегарасында методикалық хәм шөлкемлестириўшилик жұмыслардың өзгешелиги айтылады, оннан кейин студентлерге усынылып атырған оқыў-методикалық әдебиятлардың анализи бериледи, есабат тапсырылатуғын ўақты хәм формасы анықланады.

Лекция-информация. Бул лекция студентлерге түсинип жетиў хәм еске алыў ушын илимий инфомацияны баян етип хәм түсиндирип бериўге бағдарланған болып табылады. Жоқары оқыў орны әмелиятында лекция-информация лекцияның ең традицион тип есапланады.

Обзорлық лекция – жоқары дәрежеде илимий билимлерди систематизациялау болып табылып, предметлерара байланыстарды, деталзация хәм конкретзацияны есапқа алмаған халда, ашып бериуде баян етилетуғын информацияны түсинип алыу барысында ең көп ассоциатив байланыстар рухсат етиледі. Баян етилетуғын теориялық қвғыйдалар толық курсты ямаса оның айырым бөлимлеринмң илимий-түсиниу хәм концептуаль тийкарын курайды.

Проблемалық лекция. Бул лекцияда жаңа билим сораудың проблемалылығы, мәселе хәм ұазиятлар арқалы енгизиледи. Студентлердиң билиу процесси оқытушы менен бирге қарым қатнаста болған уақытта хәм ол менен бирге алып барған диалог арқалы изертлеу искерликке жақынласады. Проблеманың мазмуны оның шешиу жолын табыуды шөлкемлестириу жолы менен ямаса традицион хәм хәзирги заман көз қараслардың жыйындысы хәм анализи тийкарында ашып бериледи.

Лекция-визуализация лекциялық материалды бериу уақытында ТСО оқытуудың техникалық кураллары арқалы ямаса аудовидеотехника (видеолекция) тийкарында әмелге асырылады. Бундай лекцияны оқыу көрсетилип атырған визуаль материаллардың (натураль объектлер – адамларды, олардың ис хәрекеті хәм ислеген қылықлары, сәубетлесиуи хәм сөйлесиулері; минераллар, реактивлер, машиналардың детальлары; картиналар, сүүретлер, фотографиялар, слайдлар; символикалық, схема түрінде, таблица, графиклер хәм модельлер түрінде) толық ашып берилиуи ямаса қысқаша комментарийдер киритилиуине қаратылған болып табылады.

Бинарлық лекция – еки оқытушының диалог формасында лекцияны оқыу түри болып (ямаса еки илимий мектептиң ўәкили, ямаса илимпаз хәм практиктиң, ямаса оқытушы хәм студенттиң) болып табылады.

Ең алды менен қәтелер менен планластрылған лекция студентлердиң хәмме уақытта умынылып атырған информацияның олар тәрәпинен қадағалауына алып келеди (қәтелерди табыу: мазмуный жақтан, методологиялық, методикалық хәм орфографиялық). Лекцияның ақырында

тыңлаушылардың хәм исленген қәтелердің талқылауының диагностикасы алып барылады.

Лекция-конференция 5-10 минут узағы ўақыты менен алдын қойылған проблемалар хәм докладлар системасы менен илимий-әмелий сабақ түрінде алып барылады. Хәр бир жасалған баянат хәм шығып сөйлеўлер, алдын ала оқытыўшы тәрәпинен усынылған программа бойынша тийкарынан логикалық тамамланған текстти қурайды. Усынылған текстлердің жыйындысы проблеманың хәр тәрәплеме ашылыўына дерек бола алады. Лекция ақырында оқытыўшы студентлердің өз бетинше жұмысларына хәм шығып сөйлеўлерине жуўмақ шығара отырып, усынылған информацияны толықтырады ямаса анықлық киритеди, хәм тийкарғы жуўмақты формулировкалайды.

Лекция-консультация хәр түрли сценарийлер бойынша алып барылады хәм өтиледі. Биринши варианты «сораў-жуўап» типі тийкарында әмелге асырылады. Барлық курс бойынша ямаса курстың қандай-да бөлими бойынша лектор лекцияға ажыратылған ўақыт даўамында студентлердің берилген сораўларына жуўап береді. Екинши варианты болып «сораў-жуўап – дискуссия» типі тийкарында әмелге асырылады. Бул лекцияда тийкарынан лектор тәрәпинен жаңа оқыў информациясы баян етиледі хәм сораўлардың қойылыўы хәм қойылған сораўларға жуўап табыўда дискуссияны шөлкемлестириў болып табылады».

Өзгеше дыққатқа ылайықлы роль кирис лекцияға аўдарылады, себеби ол тийкарынан студентти анық бир дисциплина бойынша предметин хәм методологиясын қабыл етиў ушын таярлайды. Оқытылып атырған қандай-да предмет бойынша бир пүтин мағлыўмат бериўде кирис лекция методикалық жақтан студентлердің усы предметке болған қызығыўшылын арттырыўға бағдарланған болып, қурылыўы шәрт. Курстың актуальлылығын, әмелий әхмийетлилин, мақсет хәм ўазыйпаларын, усынылған әдебиятлар хәм дереклери атап өтилиўи керек. Тематикалық лекциялар болса курстың избе-изликте, системалы түрде баян етилиўине бағдарланған болып табылады.

Оқытыушы ұзақ дауам уақытқа терең ойланылған хәм методикалық жақтан менгерилген матераилды усынады. Тезислер хәм дәллилеулер, хабарлар хәм аргументлер, себеп хәм нәтийжелерден келип шыққан халда оқытыушы билимлердиң логикалық концепциясын ислеп шығыуы керек. Обзорлық лекциялар қандай-да бир проблемаға, темаға арналған болып, белгиленген логикалық байланысқан сораулардың системаласқан баянламасын береді. Бул лекцияда лектор тез-тез ең қыйын құрамалы проблемаларға, теорияларғы хәм методларға тоқтап өтеді. Студентлердиң көп ушырасатуғын қәтелерин табады. Итоғлы лекцияларда тийкарғы идеялар хәм оқыу мақсетлерге шолуы жасалады. Жуумақлаушы лекция қойылған мақсетлерге ерисилиуине жуумақ жасауынына имкан береді. Лекцияның барлық түрлери курстың логикалық жақтан ара байланысқан болып табылып, бирдиң бөлегин, бир пүтини болып есапланады.

Лекцияның структурасында үш бөлимди бөлип көрсетиуге болады: кирисиу, тийкарғы мазмун хәм жуумақлаушы бөлим.

Кирисиу бөлимінде лекцияның жобасы формулировкаланады, лекцияның мақсети, ұазыйпасы белгиленеди, өткен тема бойынша байланыс орнатылады. Берилген әдебиятлар хәм дереклер дизими кирисиу бөлимінде, я болмаса лекцияның ақырында бериуге болады. Кирисиу бөлимине тийкарынан 508 минут уақыт адыратылады.

Лекцияның тийкарғы бөлимінде тийкарғы идеялар, сораулың теориясы сәуленеди. Илажы барынша хәр түрли аспектлер хәм көз қараслар баян етилгени мақул. Лектордың бахалау пикирлери усынылады. Хәр бир логикалық бөлимнен кейин жуумақлар формулировкаланады (бул жерде хәр бир логикалық блокты кирис сөз менен баслау шәрт емес).

Лекцияның үшінши бөлимінде, яғный жуумақлау бөлимінде толық бир пүтин тема бойынша удыумаластыруу хәм жуумақлар бериледи. Кейинги лекциялық материал бойынша презентация қылынады. Оқытыушы студентлердиң өз бетинше жұмысларының бағдарларын белгилейди.

ЛЕКЦИЯНЫҢ ЭВРИСТИКАЛЫҚ ХӘМ ТӘРБИЯЛЫҚ МАЗМУНЫ

Тема бойынша жақсы баян жасау үшін, лекция материалларына жақсы таярлану керек. Лекцияны таярдау бойынша төмендегі ізбе-іздіктерді, тәртіптерді сақтау керек:

Бірінші қадам неғізі хәм қайсы тәртіпте баян етіліуі кереклігін анықлаудан ибарат болады. Буның үшін теманың мазмуны анықланады, илгері сүриуіші идеялар бөліп алынады, материалдың өзі болса структураларға бөлінеді. Лектор теориялық хәм фактлик материалларды қайсы байланыста усыныс етіуін ойлайды. Екі саатлық лекцияда үш ямаса төрт сорауларды қарап шығу мақсетли болып табылады.

Екінші қадам тийкарынан тыңлаушыларға материалдың мазмунын хеш жоғалтпастан жеткерип беріуіге бағдарланған усылларды ізлеу болып есапланады. Және де бул жерде айтып өтіуіміз мүмкин лекция дауамында тыңлаушыларға тийкарғы, изоегі сүриуіші идеяларды бөліп алып, оларды жеткерип беріуден ибарат болады. Бул жерде тийкарынан сөз аудитория диалог хәм дискуссияға түсетуғын, студентлердің ойлау қабилетлери активлесетуғын методикалық усыллар хаққында айтылып атыр.

Үшінші қадам – лекцияның толық текст яки қысқа тезис сыпатында жазылыуы болып табылады. Материалдың толық тексти екі саатлық лекция үшін компьютерде терилген 16-17 бетте жайласуы шәрт.

Төртінші қадам – жұмыстың нәтижесін тексеріуі. Исдер шығылған лекция тексти дауыслап оқылыуы керек, хәр бир сорауға белгили бир уақытты ажыратуы шәрт болып табылады.

Лекцияны таярлау өз ишине сондай зәрүрли компоненти қамтып, ол тийкарынан толық лекциялық сәубетлесіуі есапланады. Эффективли нәтижеге ерисиуі үшін лектор бир қатар талаптарды есапқа алыуы керек:

- пикирдің анық формулировкакланыуы, екі мәнісли болмауы, хәм дәлиллеуі дауамында өзгермеуі керек;

- үйренилип атырған қағыйдаларды қабыл етип алыу хәм түсинип жетиуде тийкарынан көргізбе қураллардан пайдаланыу есапқа алынады;

бірақ та аудиторияны иллюстратив материаллар менен жүклей бермеу керек, ол, яғный иллюстратив материаллар тийкарынан бағынықлы рольди аткарады хәм тыңлаушылардың дыққатын тәмийинлейди (қандай да бир белгили сораулардың толық ашылыуына арналған тек ғана керекли материаллар болыуы шәрт, егер иллюстратив материаллар хәдден тыс көбирек берилге болса, онда ол аудиторияны шалғытып жиберіуи мүмкин);

- шығып сөйлеу уақтында тез хәм аның туура бағдарланыу керек, тыңлаушылардың репликаларына итибар аударыу керек, хәдден тыс қорқыуға хәм албырақлауға жол қоймау керек;

- тыңлаушылар менен контакта болыу. Логикалық контакт – бул оқытушының ойлау искерлигине жууап ретинде студенттиң ойының активлиги болып есапланады. Психологиялық контакт болса оқытушы менен студентлердің ара дослығын, байланысын тәмийинлейди.

Лектордың жоқары маманлығы яки шеберлиги көп фаторлар тийкарынан пайда болады:

1. Сөйлеген уақытта лектор, адамды талықтырып, оның дыққатын хәм қызығыушылығын жоқ етип жиберетуғын бир тонлы (монотонность) сөйлеуден узақ болыуы керек. Соның ушын да лектор өзиниң интонациясын, дауысын, дауысының күшин, баянлау темпин өзгертип турыуы керек. Дектордың сөзи тийкарынан тек ғанан анықлы, дәлилленген болып қоймастан, ол эмоциональлы болыуы шәрт.

2. Материалды тийкарынан жеткиликли, түсинип алатуғын формада баян етиу зәрүр, бул жерде айтып өтиуимиз керек, еки нәрсеге дыққат аударылыу шәрт: 1. китабий стильде хәм 2. ауызеки формада лекцияны оқыу қадаған етиледі.

3. Сөздің тәсирлиги, тилдің образлығы, жақсы сай келетуғын сөзлер, салыстырмалы сөзлер, афоризмлер, юмор тийкарынан интеллектуал хәм руухый көтерилюине қолай шараят жаратады. Лекцияны оқығанда ямаса сөйлеген уақытта анық емес айтыу, аудитория яки тыңлаушы менен лекциялық қарым-қатнастың бузылыуына алып келеді.

ЛЕКЦИЯНЫ ТАЯРЛАҰДА ТИЙКАРҒЫ БАСҚЫШЛАРЫ ХӘМ ОЛАРДЫҢ МАЗМУНЫ

Алдыннан таярланған материалдың механикалық оқылыуы лектор тәрәпинен қатаң қадаған етиледі. Аудитория менен сәўбетлесіу, диалог қурыу усыллары толық бир пүтин қарым-қатнасқа алып келеді. Көбинесе, материалды бериуде сораў-жуўап формасы қолланылады. Диалогтың тийкарынан жасырын хәм ашық формалары болады. Диалогтың жасырын форма деп лектор қойылған сораўларға өзи жуўап Берген ўақытта айқын сәўлеленеди. Ашық диалог тийкарынан, студентлердиң өзлери қойылған сораўларға өз пикирлерин, көз қарасларын айтқан ўақытта сәўлеленеди. «Сизлер қалай ойлайсызлар,...?» «Қалай түсиндирсек болады...?», «Жақлаўға қандай дәлиллерди келтире аласыз?...». Оннан тысқары персонификация усылын келтириўге болады: «Көз алдыңызға келтириң, себеби Сиз...».

4. Лекцияны тыңлаўшы тәрәпинен материал қалай менгерилип атырғанлығына, олардың репликаларына, көзлериниң қыймылдысына дыққат аўдара отырып оқыў шәрт.

5. Сөз паузалар менен үзиліп турыуы керек. Паузалардың лекциялық сәўбеетлесіудеги роли төмендегише:

А) пауза тийкарынан материалдың тыңлаўшылар тәрәпинен эффективли менгерилип алыуы ушын керек, себеби тыңлаўшының дыққатының максималъ даўамлылығы – 20 минутты қурайды;

Б) пазалар – бул жуўмақты ямаса зәрүрли фактти баян етиў ушын дыққаттың мобилизация қылыў усылы.

Паузалар төмендеги информациялар менен толықтырылады:

А) алым-экономистлер, илимниң, мәденияттың, сиясаттың адамларының биографиясы менен;

Б) хәр түрли билимниң сфералары бойынша анық хәм ашық фактлер менен;

- В) көргизбе кураллары менен;
- Г) есап-санақты киргизиў менен;
- Д) юмор менен.

Лекцияға таярлық көриў – бул қыйын, курамалы боылып табылып, лектордан көбирек күш-ғайратты талап етеди. Егерде лекция теориялық хәм методикалық дәрежеде оқылған болса, онда ол үлкен билим алыўшылық баҳалыққа ийе болады.

Лекцияна оқыў вариантлары.

Лекция тийкарынан эффективли болыўы ушын, оны оқыўдың хәр түрли вариантлары пайдаланылады.

1. Аўызеки эссе анық конкрет сораўдың теориялық хәм методикалық жақтан профессиональлық баян етилиўин талап етеди. Бирақ бул ўақытта бир актёрдин спектакли сыпатында, яғный аудитория оқытыўшы менен «ишки диалогқа» киргизилген болып есапланады. Бундай лекция тийкарынан тек ғана бир оқытыўшы тәрeпинен пайда етилген жемиси болып табылып, бул жағдайда студентлерге болса пассиву тыңлаўшы роли бериледи.

2. Аўызеки эссе-диалог оқытыўшының студентлер менен қарым қатнас жасаўын тәмийинлейди. Бул жағдайда студентлер жасырын хәм ашық диалог усылларын қолланыў арқалы жумысқа енгизиледи.

3. Студентлердин қатнасыўы менен алып барылған лекция тийкарынан соннан ибарат, бул жағдайда студентлер тәрeпинен тийкарғы идеялар тахтаға жазылады. Олар белгили бир дәрежеде системаласады әхм структураласады. Хәр бир студент жобаны дүзип, кейин ала комментарий келтириўи мүмкин. Студентледин хәр түрли идеялары арқалы ислеп шығылған ең соңғы таяр болған жоба тахтаға жазылады.

Лекциялық сәўбетлесиўдин табыслы хәм нәтийжели өтиўиниң шәртлери:

- оқыў процессиниң қатнасыўшыларының өз бетинше таярлығы;
- материалдың еркин хәм ашықтан ашық талқыланыўы;

- оқытыушыға болған исеним.

4. Лекцияның логикасы хәм структурасы

Проблеманың қойылыуы хәм оның шешилиуине бағдарланған лекция. Бундай лекция тийкарынан студентлерде қызығушылық оятатқын сораулардан, жумбақлардан басланады. Оларға жууаплар сабақтың ақырында анықланады. Студентлер проблеманың шешилиуинде өзлериниң вариантларын усынады. Егер де консенсус болмаса, яғный қандай да бир келисимлерге келмеген болса, онда оқытыушы студентлерге информацияның үлкен көлемин береді. Бундай жағдайда студентлердиң көпшилиги, оқытыушы айтпастан алдын, ақырғы нәтийжени аңлап жетеді.

5. Паузалар арқалы оқылатуғын лекция өз алдына пикирлеулер жүргизиу арқалы избе-из алып барылатуғын мини-лекцияларды курайды. Хәр 20-минуттан зәрүрли проблема түсиндириледі, кейин болса 5-10 минут аралығында пикир жүргизиледи. Ең алды менен киши топарларда усы проблема бойынша пикир жүритиуге болады, ал кейиннен болса усы группадан бир адамды шығарып өзиниң пикирин айтыуына шақыруға болады. Пикир жүритилгеннен кейин микролекция, яғный киши лекция жүзеге келеді. Усындай пикир жүритиудиң нәтийжесинде хәр бир педагогикалық қатнаста, яғный байланыста болған қатнасыушы қайттан алдынғы рольди алып барады. Оқыу процессиниң усундай шөлкемлесиуинде студентлер оқыуға және де жууапкершиликли түрде қартнас жасайды.

6. Оқытыушы тәрeпинен қадағаланып туратуғын лекция-диспут. Аудитория тийкарынан еки топарға бөлинеди: берилген концепцияның тәрeпдарлары, оппозиция хәм арбитрларға бөлинеди. Студентлер өзлери таңлайды хәм өзлериниң көз қарасларын жақлауға үйренеди. Оқытыушы дебатларды шөлкемлестиреди хәм жүргизилген пиикрлерге корректировка, яғный өзгерислер киргизеди. Сабақтың ақырында оқытыушы өзиниң проблемаға болған көз қарасын баян етеди хәм жуумақ шығарады.

Лекцияның вариантын таңлау оқытыудың мақсети хәм оқытыушының жеке индивидуаль стили арқалы анықланады. Студентлер не ойлап

отырғанын, нени сезип атырғанын билиў хәм түсиниў ушын оқытыўшы аудиторияның активлесийин, студентлердиң кейинги оқыўына хәм үйрениўине болған активлигин, қуштарлығын хәм қызығыўшылығын және де оятыўы тийис.

Солай етип, лекция оқытыўдың зәрүрли формасы болып табылып, логикалық избе из хәм оқытыўшы тәрәпинен оқыў материалының терең баян етилиўи болып есапланады. Лекцияның эффективлигин және де арттырыў ушын лекцияны оқыўдағы стилин хәм хәр түрли метод хәм усылларды билиў хәм қолланыў керек. Оннан тысқары аудиторияны, ўақытты хәм оқытыў орнын есапқа алған ҳалда лекцияның хәр түрли вариантларын қолланыў зәрүр.

Лекцияны таярлаў структураласқан хәм системаға салынған процесс болып, оған қойылған талаптар хәм анық қағыйдаларға бойсынған ҳалда лекцияны оқытыўдың табыслы өткерилиўиниң гиреўи болып есапланады.

ТӘҚРАРЛАЎ УШЫН СОРАЎЛАР

1. Жәмийеттиң руўхый турмысы қандай түсинесиз
2. Сократ философиясына сыпатлама берин
3. Философияда материя проблемасын анализлең
4. Гегель философиясына түсиник берин
5. Социаллық философияның предмети.
6. Философияда шынлық мәселесиниң әҳмийети қандай
7. Платон философиясына сыпатлама берин.
8. Материя объективлик реаллық сыпатында түсиндирилиўиниң илмий әҳмийети.

Пайдаланылған әдебиятлар:

1. Антонова Е.В. Формирование средневековой системы образования (Каролингское возрождение) / Западноевропейская средневековая школа и педагогическая мысль (Исследования и материалы): Сб. науч. тр. Вып.1, Ч.1 / ред.К.И. Салимовой, В.Г. Безрогова. – М.: издательство АПН СССР, 1989. –

2. Григальчик, Е.К. Обучаем иначе: Стратегия активного обучения в школе / Е.К. Григальчик, Д.И. Губаревич и др. – Мн.: ООО «Красико-Принт», 2001.
3. Пидкасистый, П.И. Психолого-дидактический справочник преподавателей высшей школы / П.И. Пидкасистый, Л.М. Фридман, М.Г. Гарунов М.: Педагогическое общество России, 1999.
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии.5-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д, Феникс, 2002. – 672 с.

2-тема: Әмелий (семинар) сабақларды таярлау хәм дидактикалық тәмийнлеу

Әмелий (семинар) сабақларының оқыу процессиндеги орны хәм роли. Семинарды өтиуге методикалық таярлық. Семинар сабақлардың формалары: (кеңейтирилген диалог, хабарландырыулар, докладлар, реферат, теориялық конференциялар, қадағалау, жазба жұмыслары). Семинар сабақларының рецептивлик, репродуктивлик хәм продуктивлик бөлимлери. Заманагөй оқытуудағы әмелий хәм семинар сабақлар өзлериниң шөлкемлестириу формасы, методлары. Сабақ максети хәм кутилиуши натийжелер бахалау олшемлер менен таныстырыу. Оларды биргеликте ислеп шыгуу. Уйренилиуши маселе бойынша пикирлерди билимлерди аныклау. Заманагой оқытуудағы әмелий хәм семинар сабақлар өзлеринин шөлкемлестириу формасы, методлары хәм кураллары менен ажыралып турады. Бундай сабақлар формасы бойынша моделлестириу типиндеги, биргеликтеги хызмет типиндеги, изертлеу типиндеги сабақларга болинеди. Реал турмыста хәм жамийетте жуз бериуши уакыялардын, кубылыслардын апиуайыластырылган коринисин аудиторияда жаратыу хәм оларда оқыушылардын жеке катнасыуы хәмде хызмети етиу есабынан билим алыуын назерде тутыушы сабақ. Биргеликтеги хызмет типиндеги сабақ. Бул бирге ислесиу сабагы болып, оқыушылардын гарезсиз топарларда ислеуи есабынан билим алыуын тамийнлеуши сабақ есапланады. Бундай сабақларга диспут, дискуссия, сорау-жууап сабагы мысал болыуы мумкин. Бирге ислесиу типиндеги сабақлардын дузилиси томендегидей: 1. Таярлау баскышы: топар жұмысынын максети хәм кутилиуши натийжелери, бахалау усыллары хәм олшемлери кабыл етиледи, жұмыс орынлары таярланады. 2. Топардын уазыйпалары орынлауға кирисиу баскышы: бул болимде оқытуушы сабақ максети, регламент хәм бахалау олшемлери менен таныстырып, жұмыс усылларын танлауға мумкиншилик береди, жұмыстын жуумагы кандай формада корсетилиуи кереклигин тусиндиреди. Тынлаушылар жұмысты орынлау

ушын зарурли материаллар менен танысады. Топарда ислеў баскышы: булл баскышта тынлаушылар топардын ишинде ўазыйпаларды, жумысларды болиседи, жумысларын орынлайды, жумыска жуумак жасайды, шешимге келеди. Жуўмак шыгарыў баскышында окытыушы топарлардын жумыслары бойынша презентациясын тынлайды, баска топарлар тарепинен берилген сораўлардын берилиуин, маселенин талыкланыўын шолкемлестиреди, тынлаўшылар топардын жумысы хаккында маглыўмат береди. Баска топарлардын жумысын талыклаўда баха бериуде катнасады. Сабакты жуўмаклаў: бунда окытыўшы сабак барысындагы тынлаўшылар топарларынын жумыс ислеуине, алган натийжелерине, тынлаўшылардын билим дарежесине баха берип, оз пикирин билдиреди.

ТЕСТ МАТЕРИАЛЛАРЫ

1. Сезиў хэм сезимлердин паркы барма?

- А) сезиў хэм сезимлер байланыслы, бирақ бири екиншисинен келип шығады сезиў бул тәсирдин қәсийетлерин билиў болады, ал сезимлер сезген билгенлердин бизге жағыў, жақпаўы, унаўы, унамаўы болады
- В) Сезиу хэм сезимлердин паркы жок, олар бир манини анлатады
- С) сезиу хэм сезимлер тек гана ишки табиғий озгерислерди билдиреди
- Д) сезиу хэм сезимлер екеуиде тәсирлерди билип анлауымыз есапланады

2. Педагогикалық укыпка қандай озгешеликлер киреди?

- А) педагогикалық укыпка балаларга бейимлик, дуньяга коз-карас, касипке суйиушилик, билимлилик, сабыр такатлылык, озин баскара алыу, тусиндире билиу, серлилик байкагышлык, адеплилик, алдын болжай билиу, епшиллик, сөйлеў, угыса алыу шебери киреди
- В) педагогикалық укыпка мугаллимшилик касипти танлап ала билиу мектепте ислеп журиуи киреди.
- С) педагогикалық укыпка билимге кызыгыу, балалар менен ислесиуди жактырыу киреди.
- Д) педагогикалық укыпка тәрбия, оқытыўга болган бейимлилик жатады

3. Педагогикалық такт деген не

- А) педагогикалық такт балалар оқыўшылар менен ислесиуде, тәсир етиўде хар қандай жагдайда да дурыс катнас жасау, адиллик, мийирбанлык, балага исеним хурмет пенен карау, талапшанлык олшемлери шеберлик пенен коллана алыу болады.
- В) педагогикалық такт дегенимиз оқыўшыга дурыс катнас жасау, шеберлик пенен тусиндирип сойлесе алыу болады.
- С) педагогикалық такт дегенимиз оқыўшыга катты услау, озинин айтканына калай болсада кондириу, озине багындыра алыу усылы болады.
- Д) педагогикалық такт оқыўшыга баркулла мулайым болыу, жумсак катнас жасай алыу болады.

4. Негизги ойлау формаларына нелер жатады?

- А) Негизги ойлау формаларына тусиник, пикир-ой жуумагына келиу жатады.
- В) Негизги ойлау формаларына салыстырыу, таллау жуумакластырыу жатады
- С) Негизги ойлау формаларына акылдын кенлиги, теренлиги, ийкемге келгишлиги

киреди.

Д) Негизги ойлау формаларына онын предметли тәсиршенлиги образлылыгы, абстрактлыгы жатады.

5. Оқытыўшыдагы суггестивлик укып қандай болады.

А) Суггестивлик укып-бул оқыўшыларга эмоцитональлык еркили тәсир жасау (сезимлерине тәсир ете алатугын талаплар койыу хәм оларды созсиз орынлауга ерисиу укыбы болады).

В) Суггестивлик укып оқыўшыларды исендириуи аркалы мажбурлемей-ак, бай етип қысым жасамайак оз дегенине ересе алыу укыбы болады.

С) Суггестивлик укып адил, биймалел бирак катан талапшанлык пенен исендире алыу болады.

Д) Суггестивлик укып оқыўшылардын мейли озине аудара алыу аркалы озлестириуди тамийинлей алыуы болады.

6. Елеслетиў деген не, онын турлери қандай

А) Елеслетиў бурын корген еситкенлерди, ал гейде кормеген еситпегенлерди де олардын образы, коринислери туринде коз алдымызга келтириуимиз болып, онын бириншиси есте саклау елеси, ал екиншиси кыял елсе болады.

В) Елеслетиў отмишти кайта жангыртыу коз алдына келтириу болады, ол есте саклау елестириуи туринде гезлеседи.

С) Елеслетиў калеген нарсенин коринисинин кайта жангырыуы болады.

Д) Елеслетиў адамнын алансырауы болган нарселердин козге кориниуи болады.

7. Сана дегенде нени тусинесиз?

А) Сана адамга берилген тәсирлердин тил, соз жәрдеминде манисли ой-пикир анлататугын образлар туриндеги мийде саулелениуи болып, ол психикалык ен жокаргы адамга тан формасы есапланады.

В) Сана адамлар тан психикалык процесстин бир тури есапланады.

С) Сана бир жагынан табийгый екинши жагынан жамлик кубылыс болып, ол апиуайы психикалык кубылыслардан турады.

Д) Сана берилген тәсирлердин адам мийиндеги саулеленген образы болады.

8. Мий хам психика, сананын қандай байланыста болады?

А) Мий психика хәм сананын органы, психика хәм сана мийдин хызмети аркалы ишки, сырткы тәсирлердин образларга хар турли жагдайларга айланыўшы кубылысы есапланады.

В) Мий хайуаннын хэм адамнын денесинин агзасы, психика хэм сана бул тэсирлердин мийдеги образлары коринсилери болады.

С) Мий физиологиялык хызмет аткарыушы анатомиялык орган, психика, сана мийдин саулелендириуши хызмети

Д) Мий нерв клеткаларынан хэм талаларынан туратугын, ал психика сана сол нервлердин титиркениуи аркалы тэсирди сезим анлау есапланады.

9. Дуньяны билиу қандай баскышлардан турады?

А)Дуньяны билиу сезип қабыл етиў, оннан ойлауга пикирлеуге отиу, оны ис жузинде, амелде тексерип кориу баскышларынан турады.

В) Дуньяны билиу тэсирлер хаккында ойлау, оны аныклап тексерип кориу баскышынан т/ды.

С) Дуньяны билиу кеуил аударыу, елеслетиўден турады.

Д) Дуньяны билиу сезимлердин пайда болыуы, оннан канаатланыу ямаса канаатланыу баскышларынан турады.

10. Қабыл етиўдин қандай озгешеликлери бар?

А)Қабыл етиў образдын бир путинлиги, толыклығы тураклылығы танлап алыушы хэм таллап-мани бериў озгешеликлерине ийе болады.

В) Қабыл етиў процесси курылысы жагынан курамалыкка ийе болады.

С) Қабыл етиў кенслик, уакыт, хэрекетлерди саулелендире алады.

Д) Қабыл етиў предметтеги бир касийетти борттирип корсете алады.

11. Проблемалык оқытыўдын психологиялык озгешелиги неде?

А)Бул оқытыўда баркулла оқыўшы алдына билим алыу уазыйпасын койып барыу, мугаллим жәрдеми менен кыйын маселелерди озинше шешиуге ойлауына туртки жасап отырыу, сораулар койып оган жуўап алыуга кониктирип барыу, олардын аз-аздан кыйынласып барыуына тийкарланган усыллар колланылады.

В) Бул оқытыўда оқыўшы алдына кыйыншылыкты избе-из жениуге, кыйыншылык шешиуге уйретиў болады.

С) Бул оқытыў баланын тажрийбесине, мумкиншилигине сайкес билимлерди апиуайы ансатлык оқытыў менен белгиленеди.

Д) Бул оқытыў балаларга толык еркинлик берип, олар озлеринше калай ойласа солай етип тусиндириу болады.

12. Мугаллимдеги дидактикалык укыптар нелерде коринеди?

А)Тусиндире алыу, терен билимлилик, эрудиция, сөйлеў укыбы балаларды еликтирип, озине бейимлей алыу укыбы.

В) Корсетпели кураллардан пайдалана алыу оларды корсете алыуында коринеди

С) Өзинин психикалык жагдайын кейин баскара алыу укыбында коринеди.

Д)Педагогикалык байкагышлыгында, адеплилик-кишипейиллигинде, дыккатлыгында к/ди.

13. Ойлаудын қандай негизги процесслерин билесиз?

А)Ойлаудын салыстырыу, таллау, бириктирип жуумакластырыу, улыумаластырыу, абстракциялау, конкретлестириу, системаластырыу процесслери болады.

В) Ойлаудын тусиник, пикир ой жуумагына келиу процесслери бар

С) Ойлаудын елес, болжау, исениу туриндеги процесслери болады.

Д) Ойлаудын аныктан, ноаныкка, белгилиден белгисизге, ансатка кыйынга отиу процесслери болады.

14. Тәлим нәтийжеси 90 % ке жететуғын оқытыў усылы?

А) Оқыў-әмелий шынығыўларды оқыўшылардың өзлери орынлаўы хәм басқаларға түсиндирип, дәлиллеп бериўи

В) Вербал (аўыз еки) оқыў усыллары

С) Проектлеў усылы хәм ис-билерменлик ойыны

Д) Сүүрет хәм көргизбели куралларды көриў

15. «Интерактив» сөзинин мәниси қандай?

А)Биргеликте хәрекет етиў, бирге ислесиў

В) Оқытыў процессин шөлкемлестириў

С) Оқыў хызметинин методлары

Д) Тәлим-тәрбия принциплери хәм нызамлықлары

16. Интерактив оқытыўда позитивлик өз-ара байланыс, жеке жуўапкершилик, бир-бирине жәрдем бериў, жумысты бирге алып барыў қәбилети, топардағы жумыс нәтийжеси – бул ...

А) Интерактив искерлик элементлери

В) Интерактив искерлик принциплери

С) Педагогикалық технология белгилери

Д) Педагогикалық технология кураўшылары

17. Интерактив искерликте қандай белгилер тәрбияланады?

- A) Өз пикирин еркин билдириў, сын бериў, дурыс шешим қабыл етиў
- B) Конформизм, плюрализм
- C) Агрессивлик, бойсындырыў
- D) Сөзсиз бойсыныў, сыртқы тәсирге берилгишлик

18. Оқытыўда интерактив усулларды қолланыў қандай нәтийжелерге алып келеди?

- A) Пәнге қызығыўшылық артады, материалы жақсы өзлестиреди, аналитикалық ойлаў раўажланады
- B) Конформизм, плюрализм, Агрессивлик, бойсындырыў
- C) Сөзсиз бойсыныў, сыртқы тәсирге берилгишлик
- D) Еркин пикирлеў, сын бериў, дурыс шешим қабыл етиў

19. Тәлим-тәрбия процессин, қубылысларын изертлеўши илимди атап өтиң?

- A) Педагогика
- B) Психология
- C) Астрология
- D) Педагогикалық технология

20. Тәлим-тәрбияның инсанийлығы, демократиялық характерге ийе болыўы төмендегилердин қайсы бирине тийисли

- A) Мәмлекетлик сиясат принципери
- B) Юридикалық статус
- C) Социаллық қорғаў
- D) Билимлендириў реформасы

21. Жеке адамды (шахсты) оқытыў, тәрбиялаў хәм қәлиплестириў нызамлықларын өзинде жәмлеген хәм нәтийжениң тәминлениўине кепиллик бере алатуғын педагогикалық хызмет

- A) Педагогикалық технология
- B) Педагогикалық тәжрийбе
- C) Педагогикалық хызмет
- D) Педагогикалық такт

22. Педагогикалық технологияда жобаластырылған оқытыў нәтийжелерине ерисиў (мақсетлерине, мазмунына, методларына хәм

қуралларына) процессине түсиник бериў бул

- A) Процессуаллық-түсиндириўшилиқ бағдар
- A) Интерактив искерлик элементлери
- B) Илимий бағдар
- C) Процессуаллық хәркетлик бағдар
- D) Педагогикалық тәжрийбе

23. Технологиялық процессти әмелге асырыўшы, барлық жеке адамлық инструменталлық хәм методологиялық қураллардың жумысын билдириўши түсиник бағдары...

- A) Процессуаллық хәркетлик бағдар
- B) Илимий бағдар
- C) Процессуаллық-түсиндириўшилиқ бағдар
- D) Педагогикалық тәжрийбе

24. Оқытыўдың мазмунлық бөлими қандай элементлерден турады ?

- A) Оқытыў мақсетлери, оқыў материалының мазмуны
- B) Процессуаллық-технологиялық процесс
- C) Оқытыў процессин шөлкемлестириў
- D) Оқыў хызметиниң формалары хәм методлары

25. Педагогикалық технологияның процессуаллық бөлими қандай элементлерден турады ?

- A) Оқытыўды шөлкемлестириў, оқыў хызметиниң формалары хәм методлары, басқарыў хызмети, оқыў процессиниң диагностикасы
- B) Оқытыўдың улыўма мақсетлери
- C) Оқытыўдың конкрет (дара) мақсетлери
- D) Оқыў материалының мазмуны.

26. Жәмийет педагогикалық системасы дегенде не түсиниледи?

- A) Жәмийет мақсетлерине, талап хәм мәплерине сәйкес әмелге асырылыўшы тәлим-тәрбия
- B) Тәлим-тәрбия принциплери, нызамлықлары, мақсетлери
- C) Тәлим-тәрбия формасы, мазмуны, қураллары, методлары хәм усыллар
- D) Информациялық, телекоммуникациялық технологиялар